

Аддзел адукацыі , спорту і турызму Воранаўскага райвыканкама

ДУА “Беняконская сярэдняя школа”

Абласная краязнаўчая навукова-практычная канферэнцыя “Край Гарадзенскі”

Секцыя “Генеалагічныя і геральдычныя даследаванні”

Тэма “Геральдыка шляхты беняконскай парафіі ХІХ ст.”

Выканала вучаніца 8 класа

Маленоўская Маргарыта

Кіраўнік настаўнік

гісторыі Дамшэвіч А.Р

аг.Беняконі, 2020

Змест

Уводзіны.....	3
Геральдыка шляхты беняконскай парафіі XIX ст.....	5
1. Цечановічы, Горскія, Качаны, Малахоўскія, Міцкевічы гербу	
“Налэнч”.....	5
2. Ласковічы, Эйсманты, Кухарскія, Сакалоўскія гербу	
“Кораб”.....	6
3. Абрамовічы, Адамовічы, Адынцы, Сцяцэвічы, Тышкевічы гербу	
«Ляліва».....	7
Заключэнне.....	9
Спіс выкарыстанай літаратуры.....	10
Дадаткі.....	11

УВОДЗІНЫ

На дадзены момант найбольш цікавымі і перспектыўнымі ў беларускай гістарычнай навуцы з'яўляюцца даследванні па лакальнай гісторыі. Нельга напісаць паўнаватасную гісторыю нашай Радзімы без гісторыі кожнага горада, мястэчка ці вёскі, а што яшчэ больш важна максімальна асвятліць жыццёвы шлях кожнага асобна ўзятага чалавека. Безумоўна, найбольшую цікаўнасць заўсёды прадстаўлялі прадстаўнікі пануючага саслоўя, у якое ўваходзіла і шматлікая шляхта. Яна мусіла абараняць гонар сваёй вялікай і малой Радзімы і быць прыкладам найвялікшых чалавечых каштоўнасцей, якія панавалі ў даўнія часы сярод нашых продкаў. Неад'емнай часткай гісторыі шляхты і шляхецтва з'яўляецца геральдыка, ці навука аб гербах. Наяўнасць уласнага герба сведчыла не толькі пра асаблівы статус у грамадстве. Герб, у першую чаргу нёс інфармацыю і гісторыю пра той ці іншы род, яго перамогі і паразы. У сувязі з гэтым хацелася б закрануць тэму шляхецкіх родаў Беняконшчыны (маецца на ўвазе шляхта каталіцкага веравызнання, якая належала да беняконскай рыма-каталіцкай парафіі) і разгледзець гэты аспект з пункту гледжання геральдыкі.

Шляхецкая геральдыка Вялікага Княства Літоўскага з'яўляецца неад'емлімай і каштоўнай часткай гісторыі і культуры Беларусі. Герб сам па сабе з'яўляецца арыгінальнай, часам адзінай крыніцай гістарычных ведаў, асабліва ў такіх галінах ведаў, як генеалогія, дэмаграфія пануючага саслоўя, палітычная і сацыяльная гісторыя [6, с. 5].

Мэта даследвання – геральдычнае апісанне шляхецкіх родаў Беняконшчыны.

Задачы:

1. Прадставіць прадстаўнікоў шляхецкага саслоўя, якія пражывалі на тэрыторыі Беняконшчыны;
2. Даць апісанне гербаў шляхецкіх родаў Беняконшчыны.

Геральдыка шляхты беняконскай парафіі XIX ст.

Цехановічы, Горскія, Качаны, Малахоўскія, Міцкевічы гербу “Налэнч”

Герб “Налэнч” – прыватнаўсласніцкі герб, вядомы з пачатку XIV ст. Гербам карысталіся каля 900 радоў Беларусі, Літвы, Польшчы, Украіны, у т.л. Міцкевічы, Гурскія, Дамброўскія, Машчынскія.[1]

Герб выглядае наступным чынам: у чырвоным полі белая павязка на галаве, якая ўтварае канцамі сваімі Андрэеўскі крыж; над шлемам бачныя два аленевыя рогі, паміж якімі тры страўсовыя пёры, прабітыя стралой. Герб гэты належаў першапачаткова нашчадкам польскага князя Попеля, якое перасялілася ў Памеранію і называлася герцагамі Штольпенскімі. У некаторых родаў герб гэты адрозніваецца тым, што паміж аленевымі рагамі ў нашлемніку знаходзіцца дзяўчына з павязкай на галаве і трымае рогі рукамі. Гэта герб гр. Астрарог. Наленч, пакладзены ўверх канцамі, з зоркай пасярэдзіне і з крыжом на вяршыні ўтварае герб Здзітавецкі.[1][ДАДАТАК 1]

У беняконскай парафіі да гербу “Налэнч” належалі наступныя рады:

1. Цехановічы (на момант 1912 г. пражывалі ў фальварку Бражэльцы) [4, с.57]
2. Горскія (з 1836 па 1905 гг. пражывалі ў маёнтку Желвідоры)[4,с.76]
3. Качаны (у 1842 г. месціліся ў ваколіцы Пасольч) [4,с.105]
4. Малахоўскія (у 1859 г. пражывалі ў мястэчку Беняконі)[4,с.133]
5. Міцкевічы (пражывалі ў ваколіцы Багуславы(1843-1860 гг.), Больценікі (1789 г.), фальварку Грундзішкі (1856 г.), засценку Міхалішкі (1836-1841 гг.)). [4,с.136]

Ласковічы,Эйсманты,Кухарскія, Сакалоўскія гербу “Кораб”

"Кораб", прыватнаўласніцкіх герб, якім карысталіся больш, чым 180 родаў Беларусі, Украіны, Літвы і Польшчы, у тым ліку Ажэшкі, Дамброўскія, Дзяконскія, Ласкія, Русотскія, Эйсманты. У Польшчы вядомы з канца 13 стагоддзя, спачатку меў выява карабля з шчогламі і ветразем. У апісанні герба роду Чарткова апісваецца, як Ноеў каўчэг. Гербам гэтым карысталіся, па паказу польскіх гісторыкаў і геральдыстаў, Няптун і яго сыны, і затым ён перайшоў да Лістрыгона, уласніка Італіі. У Польшчы згадваецца род Кораб ў першы раз ў 1120 г. Нясецкі ж кажа, што гэты герб прыйшоў ад Сарматаў-Вандалаў, калі яны ў V стагоддзі, падплылі да Францыі на караблях, пад правадырствам караля Крока, ці Крака, спустошылі гэтую краіну.[2][ДАДАТАК 2]

Выглядае герб наступным чынам: на чырвоным полі выява залатога карабля з ільвінымі галавамі спераду і ззаду, з цаглянай вежай з зубцамі. Клейноды - на версе шляхецкая карона з такім жа караблём з вежай.

У бенякнонскай парафіі ў XIX ст. пражывала пяць радоў гербу «Кораб»:

1. Ласковічы (у 1838-1843 гг. пражывалі ў двары Івенец)[4,с.123]
2. Эйсманты (у 1911 г. мясціліся ў маёнтку Старыя Беняконі, у 1812 г. у ваколіцы Пасольч)[4,с.69]
3. Кухарскія (у 1831 г. згадваюцца як жыхары вёскі Беяны)[4,с.119]
4. Сакалоўскія (з 1819 па 1939 гг. пражывалі ў мястэчку Беняконі, ваколіцы Посальч (1789-1920 гг.), ваколіцы Багуславы (1839-1905 гг.), Кмітоўшчызна (1860 г.), вёсцы Бражэльцы (1856г.))[4,с.188]

**Абрамовічы, Адамовічы, Адынцы, Сцяцэвічы, Тышкевічы гербу
«Ляліва»**

Герб «Ляліва» - дваранскі герб, які выкарыстоўвалі дваране Польшчы і Літвы. Упершыню герб згадваецца ў 1399 годзе. Згодна меркаванню Яна Длугаша, герб мае нямецкія карані.

Гісторыя герба сыходзіць у XII стагоддзе. Эмблемай, якая паказвае Ляліва, карыстаўся як пячаткай бласлаўёны Бертольд (каля 1090-1142) з Гарстэна ў 1140 годзе (заснавальнік кляштара бенедыктынцаў у Гарстэне (Аўстрыя), дзе зараз месціцца адзін з самых прыгожых храмаў – прыклад высокага барока ў Аўстрыі).

Актам Гарадзельскай уніі ў 1413 годзе з Ляліва трапіла ў Вялікае Княства Літоўскае (герб быў прыняты ваяводам віленскім Манівідам ад Яна Тарноўскага і Ядзвігі з Лежніц).

Выглядае герб наступным чынам: у блакітным полі залаты маладзкік рагамі ўгору, над ім залатая 6-прамянёвая зорка; клейнод – над прылбіцай з каронай на паўлінавых пёрах такія ж маладзкік і зорка. Існуюць варыянты герба: з чырвоным полем; са стралой, якая выходзіць угору з зоркі, клейнод – з страусавыя пёры; з маладзіком рагамі ўніз, пад ім зорка.[3][ДАДАТАК 3]

На тэрыторыі беняконскай парафіі пражывала шмат шляхецкіх радоў, якім належаў герб “Ляліва”:

1. Абрамовічы (на момант 1795 г. жылі ў фальварку Тусаманцы)[5,с. 33];
2. Адамовічы (1844 па 1905 гг. месціліся ў фальварку Лушчыкоўшчына)[5,с.33];
3. Адынцы (з 1829 па 1833 пражывалі ў Падварышках)[5, с.153];
4. Сцяцэвічы (у 1839 г. згадваюцца як жыхары фальварку Ёдкішкі)[5, с.192];

5. Тышкевічы (фальварак Кужы (1830 г.), з вескамі Вялікія і Малыя Кужы; фальварак Старыя Раклішкі (1820-1830 гг.), з вескамі Гервішкі, Кавалі, Рудня, Калітанцы, Бутрыманцы).[5, с. 209]

У бітве пад Грунвальдам у 1410 прынялі ўдзел тры харугвы пад гербам Ляліва. Гэта былі харугвы братоў Яна з Тарнова (ваявода кракаўскі) і Спытка з Яраславія, а таксама харугва Вінцэнта з Гранова (кашталян сырэмскі і стараста Велькапольскі).

ЗАКЛЮЧЭННЕ

Як бачым, тэма геральдыкі беларускай шляхты вельмі цікавая для даследванняў у галіне генеалогіі, палітычнай, сацыяльнай і культурнай гісторыі Беларусі. Гербы заключалі ў сабе патаемны сэнс грамадскай свядомасці і псіхалогіі нашых слаўных продкаў.

Кожны герб меў свае легенды, міфы, гісторыі, якія так ці інакш адбіваліся на іх уладальніках. Кожны элемент на гербе мае сваё значэнне, якому павінны адпавядаць тыя, каму яны належаць.

Беняконская шляхта, як і іншыя местачковыя шляхцічы былі носбітамі той культуры, у лоне якой яны выхоўваліся. Самым галоўным маральным прынцыпам была любоў да Радзімы. Таму, калі склікалася паспалітае рушанне, было гонарам узняць сваю харагву з выявай герба сярод тлуму братаў па сацыяльнаму стану.

Безумоўна, можна разглядаць гэтую праблему з розных бакоў, прыцягваючы да гэтага спецыялістаў розных галін гуманітарнай навукі, што і трэба рабіць. Але, спадзяюся, што сціплы ўклад аўтара дадзенага даследвання паслужыць штуршком ці пачаткам да далейшых пошукаў і адкрыццяў на гістарычнай глебе з мэтай праслаўлення малой Радзімы, якой так ганарыліся нашыя продкі і якой так павінны ганарыцца мы.

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

1. [https://ru.wikipedia.org/wiki/Наленч_\(герб\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Наленч_(герб))
2. [https://ru.wikipedia.org/wiki/Кораб_\(герб\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Кораб_(герб))
3. [https://ru.wikipedia.org/wiki/Лелива_\(герб\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Лелива_(герб))
4. Czesław Malewski . Rodziny szlacheckie na Litwie w XIX wieku Powiaty lidzki, oszmiański i wileński/ Czesław Malewski. - Wydanie I- Warszawa 2016. – 958 s.
5. Adam Boniecki. Poczet rodów w Wielkiem Księstwie Litewskiem w XV i XVI w./ Adam Boniecki. - Warszawa, 1887.
6. Шаланда А.І. Таямнічы свет беларускіх гербаў: Шляхецкая геральдыка Вялікага Княства Літоўскага / Аляксей Шаланда. – Мінск : А.М.Янушкевіч, 2014. – 220 с.

ДАДАТАК 1.

ДАДАТАК 2.

ДАДАТАК 3.

